

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17537104>

Жарінова Алла,

доктор економічних наук, професор,

Державна науково-технічна бібліотека України,

ORCID: 0000-0003-3959-1074, e-mail: zh.alla0812@gmail.com

Красовський Олексій,

кандидат педагогічних наук,

Державна науково-технічна бібліотека України,

ORCID: 0000-0003-1622-2655, e-mail: aleksey_ks@ukr.net

Дьогтєва Ірина,

Державна науково-технічна бібліотека України,

ORCID: 0000-0002-8567-6952, e-mail: i.djogtjeva@dntb.gov.ua

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ У СТВОРЕННІ УМОВ ДЛЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ РАМКОВОЇ ПРОГРАМИ ЄС З ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. У статті розглядається роль Національної електронної науково-інформаційної системи (URIS) як ключового інструмента державної політики у сфері популяризації Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій в Україні. Визначено основні функції системи, зокрема централізований доступ до актуальної інформації, інтеграцію з міжнародними науковими сервісами, підтримку діяльності Національних контактних пунктів та забезпечення аналітичного супроводу. Показано, що URIS створює сприятливі умови для підвищення обізнаності вчених, розширення міжнародної співпраці та інтеграції України в Європейський дослідницький простір. Зроблено висновок, що впровадження URIS сприяє зростанню рівня участі українських суб'єктів у відповідній Рамковій програмі ЄС, підвищенню ефективності інформаційних кампаній та посиленню конкурентоспроможності вітчизняної науки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: URIS, Рамкова програма ЄС, державна наукова політика, Європейський дослідницький простір, національні контактні пункти, інтеграція науки.

ВСТУП. Рамкова програма Європейського Союзу (ЄС) з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» (Програма «Горизонт Європа») та Програма з досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії (2021–2025) (Програма «Євратом»), комплементарна до Програми «Горизонт Європа» [1], належать до ключових інструментів фінансування наукових досліджень і технологічного розвитку як у Європі, так і в Україні. Участь у програмах [2] відкриває доступ до міжнародних партнерств, фінансових ресурсів та передових наукових практик. Ефективне залучення українських вчених до Програми «Горизонт Європа» потребує налагодженої системи поширення інформації, підтримки та супроводу, що забезпечує Національна електронна науково-інформаційна система (URIS).

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ. Матеріалами дослідження слугували:

- нормативно-правові акти України у сферах наукової, науково-технічної діяльності та міжнародного співробітництва, офіційні документи ЄС щодо реалізації Програм «Горизонт Європа», «Євратом»;
- ресурси URIS, зокрема аналітичні звіти, статистичні показники участі українських суб'єктів у міжнародних конкурсах, реєстри, інформаційні ресурси, у т.ч. сторонні, з якими забезпечено

автоматичну інтеграцію з міжнародними науковими базами даних (БД) (ORCID, Crossref, CORDIS);

- інформаційні та звітні матеріали Національних контактних пунктів Програм «Горизонт Європа», «Євратом» (НКП).

Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні:

- аналітичного методу — для вивчення змісту та структури URIS, оцінки її функціональних можливостей, інтеграції з інформаційними системами (ІС) у контексті популяризації програм;
- порівняльного аналізу — для зіставлення підходів до популяризації міжнародних наукових програм в Україні та країнах ЄС;
- системного підходу — для визначення взаємозв'язків між різними елементами дослідницької інфраструктури України;
- узагальнення — для формулювання висновків і рекомендацій щодо подальшого розвитку інформаційної підтримки Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ. У законодавчому полі України серед шляхів реалізації міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва виділяють [3, ч. 2, ст. 66]: участь у міжнародних наукових програмах, зокрема в рамкових програмах ЄС з досліджень та інновацій; проведення досліджень та розробок на основі спільних програм, координаційних угод, кооперації з міжнародними колективами, інституціями; проведення міжнародних заходів; взаємний обмін інформацією з використанням об'єднаних міжнародних науково-інформаційних баз даних. Одним з інструментів реалізації міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва є Національна електронна науково-інформаційна система (URIS), яка забезпечує [4]:

- централізований доступ до інформації та даних;
- інтеграцію з міжнародними сервісами для актуалізації даних про українські дослідження;
- підтримку діяльності НКП, що надають інформаційно-консультативні послуги;
- надання аналітичних інструментів для моніторингу рівня залучення України до програм та визначення стратегічних напрямів популяризації.

Саме такий функціонал URIS надає можливість українським дослідникам отримувати централізований доступ до наукової інформації та даних із будь-якої точки світу. [5]: «Портал Національної електронної науково-інформаційної системи» [6] забезпечує доступ до інформації про конкурси, партнерські пропозиції, звітні кампанії наукових установ (НУ) та закладів вищої освіти (ЗВО), профілів установ і дослідників, сторонніх ІС тощо; «Національний портал Міжнародного науково-технічного співробітництва» (Портал МС) [7] забезпечує доступ до інформації щодо міжнародних програм, заходів, функціонування НКП.

З метою популяризації міжнародних наукових програм, зокрема в Рамкових програмах ЄС, в URIS було проведено конкурсні відбори наукових, науково-технічних робіт та проєктів, які фінансуються за рахунок зовнішнього інструменту допомоги ЄС, науково-технічних проєктів, спрямованих на підтримку інноваційної діяльності ЗВО та НУ. У межах забезпечення білатерального співробітництва в URIS було проведено три конкурси спільних науково-дослідних проєктів, реалізація яких запланована на 2025–2026 роки: (українсько-литовських, українсько-австрійський та українсько-латвійський). Також було забезпечено конкурсні відбори, які включені до переліку еквівалентних програм, проєктів чи заходів України, відкритих для участі юридичних, фізичних осіб ЄС [2], зокрема два конкурсні відбори проєктів фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, виконавцями яких є ЗВО та НУ, що належать до сфери управління МОН, та два конкурсні відбори науково-технічних (експериментальних) розробок на державне замовлення.

Імпорт чи обмін інформацією з міжнародними БД, сервісами забезпечується завдяки інтеграції зі сторонніми ІС. У перелік пріоритетних включені [8]: ORCID, Crossref, RORS, Scopus> Web of Science, OUCI [9] [10]. Окрім того, забезпечується імпорт з інформаційної служби спільноти з досліджень та розвитку (CORDIS) [11], основного джерела результатів Європейської комісії для проєктів, що фінансуються рамковими програмами ЄС з досліджень та інновацій. Із метою моніторингу актуальної інформації щодо участі України в Програмі «Горизонт Європа» з її інформаційних панелей реалізується імпорт інформації про залучене фінансування ЄС. Разом подано 2370 проєктних заявок та підписано 231 грантова угода, 225 українських організацій будуть брати участь у виконанні проєктів Програм «Горизонт Європа» та «Євратом».

З метою поінформованості та залучення ширшого кола наукової спільноти України до участі в Програмах «Горизонт Європа», «Євратом» на Порталі МС [7] створено кабінети НКП для провадження їх діяльності [12]. У кабінетах розміщена інформація про НКП (контакти, структурні елементи програми, публікації новин, інформація про організацію та проведення заходів). Станом на початок серпня 2025 року представниками НКП було опубліковано близько 40 новин, проведено 50 заходів. В URIS створені умови для електронного звітування керівників НКП [6], розроблено модуль звітності НКП та у 2025 році вперше в тестовому режимі забезпечено заповнення електронної форми звіту про діяльність НКП за I півріччя 2025 року. НКП прозвітували про майже 100 проведених заходів, у т.ч. спільних, із загальною кількістю 5,3 тисячі учасників.

ВИСНОВКИ. Аналіз наданих даних свідчить, що Національна електронна науково-інформаційна система (URIS) є дієвим інструментом реалізації міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва, передбаченого законодавством України. Система забезпечує комплексний підхід до інформаційного супроводу участі України в міжнародних програмах, зокрема в Рамковій програмі ЄС «Горизонт Європа» та програмі «Євратом», що забезпечує їх популяризацію в Україні. Розроблений функціонал URIS сприяє зростанню кількості поданих заявок і підписаних грантових угод, розвитку білатеральних проєктів, інтеграції української науки в європейський дослідницький простір та підвищенню конкурентоспроможності ЗВО та НУ. Підводячи підсумки, можна зазначити, що URIS є важливим елементом національної науково-інформаційної екосистеми, що створює сприятливі умови для популяризації Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій, забезпечуючи прозорий доступ до інформації, підтримуючи діяльність НКП, що сприяє інтеграції України в Європейський дослідницький простір.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Union. (2022). Agreement between the European Union and European Atomic Energy Community of the one part and Ukraine of the other part, on the participation of Ukraine in Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation and the Research and Training Programme of the European Atomic Energy Community (2021-2025) complementing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation. Available from: [http://data.europa.eu/eli/agree_international/2022/323\(1\)/oj](http://data.europa.eu/eli/agree_international/2022/323(1)/oj)
2. Верховна Рада України. (2022). Угода між Україною, з однієї сторони, і Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії, з іншої сторони, про участь України у Рамковій програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» та Програмі з досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії (2021-2025), комплементарній до Рамкової програми з досліджень та інновацій «Горизонт Європа». Доступно на: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_005-21
3. Закон України. (2025). “Про наукову і науково-технічну діяльність” № 848-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/go/848-19>
4. Zharinova, A. H., Zharinov, S. S., & Rybalko, Y. V. (2024). Ways of Development of the National Electronic Scientific Information System as a Tool for Implementing the State Open Science Policy in Ukraine. UniLibNSD, 9, 131-9. Available from: https://doi.org/10.15802/unilib/2024_314985

5. Міністерство освіти і науки України. (2024). Про затвердження Порядку роботи Національної електронної науково-інформаційної системи, наказ № 10. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0323-24>
6. НАУКА. Національна електронна науково-інформаційна система. Доступно на: gov.ua/https://nauka
7. НАУКА. Національний портал міжнародного науково-технічного співробітництва. Доступно на: <https://ms.nauka.gov.ua/>
8. Постанова Кабінету Міністрів України. (2022, 27 вересня). “Про затвердження Положення про Національну електронну науково-інформаційну систему” № 1067. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1067-2022-%D0%BF>
9. ORCID. Connecting research and researchers. Доступно на: <https://orcid.org/>
10. Crossref. Доступно на: <https://www.crossref.org/>
11. CORDIS. European Commission. Доступно на: <https://cordis.europa.eu/>
12. Постанова Кабінету Міністрів України. (2024). “Про затвердження Положення про національні контактні пункти та Координаційний центр Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» та Програми з досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії (2021- 2025), комплементарної до програми «Горизонт Європа»” № 214. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-polozhennia-pro-natsionalni-kontaktni-punkty-ta-koordinatsiinyi-tsentramkovoiprogramyievropeiskoho-soiuzu-i270224-214>

Zharinova Alla,

Professor, D.Sc. in Economics,
State Scientific and Technical Library of Ukraine,
ORCID: 0000-0003-3959-1074, e-mail: zh.alla0812@gmail.com

Krasovskyi Oleksii,

PhD in Education,
State Scientific and Technical Library of Ukraine,
ORCID: 0000-0003-1622-2655, e-mail: aleksey_ks@ukr.net

Dohtieva Iryna,

State Scientific and Technical Library of Ukraine,
ORCID: 0000-0002-8567-6952, e-mail: i.djogtjeva@dntb.gov.ua

THE ROLE OF THE NATIONAL ELECTRONIC SCIENTIFIC INFORMATION SYSTEM IN CREATING CONDITIONS FOR THE POPULARIZATION OF THE EU FRAMEWORK PROGRAMME FOR RESEARCH AND INNOVATION IN UKRAINE

ABSTRACT. *The article examines the role of the National Electronic Scientific Information System (URIS) as a key tool of state policy in the field of popularization of the EU Framework Programme for Research and Innovation in Ukraine. The main functions of the system are determined, in particular, centralized access to up-to-date information, integration with international scientific services, support for the activities of National Contact Points and provision of analytical support. It is shown that URIS creates favorable conditions for raising awareness of scientists, expanding international cooperation and integrating Ukraine into the European Research Area. It is concluded that the implementation of URIS contributes to an increase in the level of participation of Ukrainian entities in the relevant EU Framework Programme, increasing the effectiveness of information campaigns and strengthening the competitiveness of domestic science.*

KEYWORDS: *URIS, EU Framework Programme, state science policy, European Research Area, national contact points, integration of science.*